Noomi Lindberg

Det nya Ösjöfors

VÅRT SÖKANDE efter en gård hade pågått under flera års tid innan vi hittade Ösjöfors. Det vi letade efter var en gammal gård med fint läge på landet, någonstans i Mellansverige. Helst skulle det vara en orenoverad gård från 1700-talet. Med de sökkriterierna blir urvalet inte alltför stort. Trots det hade det blivit en hel del titta-på-gård-resor kors och tvärs över landet. Men alltid var det något som inte stämde med de gårdar vi tittade på: läget, priset, för mycket renoverat, och så vidare.

När Ösjöfors dök upp på den stora bostadssajten tänkte vi att det skulle kunna vara något för oss. Vi hade aldrig hört talas om Ösjöfors när vi åkte dit för en första utvändig titt en kylig höstdag. Vi körde från vårt dåvarande hem i Östergötland, på små vägar genom skogen och det vi såg var skog, skog, skog och något enstaka hus här och där.

Att bosätta sig här, i detta skogslandskap i Småland, skulle det kunna vara något för oss? Vi bodde då i ett litet rött hus, också det från 1700-talet, med vidsträckt utsikt över åkrar, och med grannar inom synhåll. Det som mötte oss när vi först såg Ösjöfors var något helt annat än den landsbygd vi var vana vid. Det var vidsträckta skogar hela vägen fram till Ösjöfors där de ersattes av kalhyggen. Vi har nyligen fått reda på att kalhygget närmast gården är ett resultat av stormen Gudrun.

När vi kom in på gården var det inte en idyll som mötte oss, utan en snarare en majestätisk och övergiven känsla, med de ålderdomliga träfärgade husen, med ruinen av det nerbrunna pappersbruket och med de förkolnade pappersspressarna som tronade mot skyn. Vi kunde höra Stångåns brus. Utsikten var inget leende, småbrokigt småländskt landskap, utan en enslig myr. Under de år som Ösjöfors stått öde, hade det dessutom hunnit växa igen en hel del.

Vi gick runt och tittade på byggnaderna, den nerrasade bron över Stångån och vi följde ån nerströms. Vi tänkte att det här, det var ju ett spännande ställe att upptäcka, ett ställe i vår smak. Men man kan inte att säga att det var kärlek vid första ögonkastet.

Vi bokade tid för visning och vi åkte till Ösjöfors två gånger till efter visningen. Det var inte lätt att bestämma sig för huruvida vi skulle köpa stället eller inte. Vi såg det unika: något

De nuvarande ägarna av Ösjöfors. Håkan Visén, Noomi Lindberg med barnen Hilda och Frida. Foto: Robert Müller.

liknande skulle vi aldrig mer ha möjlighet att köpa och vi såg möjligheterna. Här skulle vi kunna förverkliga våra drömmar om att starta turistverksamhet. Men kunde vi bo här? Min man Håkan hyste ingen tvekan om den saken, men jag var tveksam. Ensligheten, med läget mitt i skogen, långt ifrån ett samhälle, och utan några nära grannar, hur skulle det gå? Och skulle barnen trivas? Dessutom var det oerhört mycket att göra med gården då den saknade det mesta av moderniteter. Det fanns inget vatten indraget, det var utedass/toaletthus ute, och huset var otätt då timmerstockarna rört sig.

KÖPET OCH FLYTTEN

Håkan hade bestämt sig för att han ville köpa gården, men jag var tvungen att tänka efter, flera varv. Till slut bestämde jag mig: det går helt enkelt inte att säga nej till ett ställe som Ösjöfors. Vi var de enda som lämnade något bud. Antagligen tyckte de flesta att det var för mycket jobb att få gården bebolig och att det stora antalet byggnader att underhålla var i mesta laget. Kanske det även skrämde bort vissa köpare att gården var ett byggnadsminne med allt vad det innebär?

Vi köpte Ösjöfors i mars 2012. Då började en långdragen inflyttningsprocess som ännu pågår. Det var ju inte bara att flytta in i mangårdsbyggnaden som stått obebodd sedan 1960-talet med undantag av pappersbrukets guider sommartid. Vi sålde vårt hus som vi precis renoverat färdigt och flyttade våra saker och möbler till Ösjöfors. Själva flyttade vi in i släktens sommarstuga i Gryts skärgård, i väntan på att flytta vidare till en lägenhet i Rumskulla, samhället i den socken som Ösjöfors tillhör. Det har krävt lite uppoffringar att flytta från vårt bekväma boende till ett byggnadsminne utan modern standard, men vi har inte bråttom. Ösjöfors är vårt livsprojekt.

LITE OM OSS

Vilka är då vi som nu äger Ösjöfors? Vi är en familj, som består av Håkan, Noomi och våra två barn Hilda sju år, och Frida fyra år. Håkan och Noomi jobbar med ungdomar, Håkan i Svenska Kyrkan, och Noomi i Vimmerby kommun. Håkan har utbildning inom turism och har jobbat inom turistsektorn under flera år, och Noomi har en bakgrund som lärare. Vi har båda ett stort intresse för gamla hus och gamla saker: möbler, prydnadssaker, men även gamla bilar och båtar. Under årens lopp har vi samlat på oss en mängd gamla möbler och prylar, och i Ösjöfors kommer dessa saker att komma till användning, dels som inventarier i de olika husen, dels i den loppis och antikaffär som vi vill öppna på gården. Vi har båda ett stort intresse för natur, kultur och historia.

LIVET MED EN HISTORISK BYGGNAD

Att äga Ösjöfors är speciellt på många sätt. Det är speciellt att ha sitt hem på en plats där historien hela tiden gör sig påmind. Ruinen, de gamla husen och alla fotografier i mangårdsbyggnaden berättar ständigt om det som varit. När vi träffar människor från Vimmerbytrakten och berättar att vi äger Ösjöfors, börjar de ofta med att uttrycka hur tragiskt det var att pappersbruket brann ner. Sedan berättar de om när de var i Ösjöfors senast, för det mesta om tiden innan branden. Vi instämmer naturligtvis i att det var en tragedi att pappersbruket brann ner.

◄ Interiör från mangårdsbyggnaden där Hilda 4 år sitter och tecknar. Foto: Noomi Lindberg.

Men samtidigt känner vi en stor glädje över att vi nu finns på platsen, att den ska bli vårt framtida hem. Utan branden hade vi inte haft möjlighet att köpa gården – det är en ödets ironi, kan man konstatera. Att äga Ösjöfors är att leva med denna dubbelhet.

En annan dimension av ägandet utgör byggnadsminnesförklaringen. Den finns också hela tiden närvarande i våra tankar och planer. I korthet innebär detta skydd att man måste ansöka hos Länsstyrelsen om tillstånd för att förändra något, och om man får tillstånd, så ska en antikvarisk expert anlitas. Denna expert ska se till att förändringen sker på ett varsamt sätt, samt dokumentera förändringen.

Många tror felaktigt att en K-märkning eller ett kulturhistoriskt skydd innebär att man inte får göra något alls, men så är alltså inte fallet. Vi upplever det som att man får göra ganska mycket så länge man har en dialog med Länsstyrelsen och så länge man utgår från ett byggnadsvårdsperspektiv.

Att leva med ett byggnadsminne innebär i praktiken att saker tar längre tid, då varje förändring innehåller fler steg än i vanliga fall. Det är en process med pappersarbete och diskussion med ytterligare en part, det vill säga Länsstyrelsen, som dessutom har sista ordet. Denna långsamhet blir en del av tillvaron. Man får lära sig att vänta.

Den senaste tiden har vi arbetat med ansökningar till Länsstyrelsen om de olika förändringar vi vill göra, som att dra in vatten i huset och att bygga badrum. Ett annat projekt som är aktuellt är omläggning av spåntaken på två av byggnaderna: ladan och svin- och hönshuset. Länsstyrelsen har beviljat oss bidrag till spåntaken, och omläggningen pågår i skrivandes stund. Vi är väldigt glada över att dessa hus även i fortsättningen ska få ha spåntak. I övrigt har vi inga planer på att renovera utan husen ska bevara sin ålderdomliga prägel på alla sätt. Det är viktigt för oss att husen får berätta sin historia, genom sina nötta och skavda detaljer.

FRAMTIDSPLANER

Under den tid som gått sedan vi köpte Ösjöfors har vi fått en tydlig bild av vad vi vill göra med gården och hur vi vill bedriva vår verksamhet. Vi vill åter öppna för turister, såväl för dem som vill besöka platsen över dagen, som för dem som vill komma och övernatta. Vi kommer inte att kunna konkurrera med lyx och bekvämlighet men med tystnaden och med en känsla av att befinna sig långt bort från civilisationen. De enda ljud som hörs i Ösjöfors är bruset från Stångån och fågelkvitter.

Kulturmiljön i Ösjöfors är unik med de ålderdomliga husen, stenmurarna och gärdesgårdarna. Vår tanke är att försöka skapa en helhetsupplevelse av att tiden stannat i Ösjöfors. Inventarier, odlingar, gamla lantraser av höns och får, kanske några Linderödssvin, ska tillsammans bidra till en levande kulturmiljö på gården. Vi kommer också sätta vår personliga prägel med veteranbilar och förhoppningsvis också med en ångbåt. Vårt motto är att vårda det som finns, samt försöka återställa det som en gång funnits på platsen.

Naturen kring Ösjöfors har mycket att ge den moderna människan. Trots att Ösjöfors bara ligger 2,5 mil från en stad, så är vildmarkskänslan påtaglig, med skogen, myren och små sjöar och tjärnar. Stångån med sin paddelled går förbi gården, och vandrings-

Detalj från arbetet med att återställa sticktaket på ladugården. Foto: Håkan Visén.

Mangårdsbyggnaden vintern 2014. Foto: Noomi Lindberg.

leden Sevedeleden går strax intill. I närheten ligger Norra Kvills nationalpark med sin urskog. Vi tror att Ösjöfors kan bli en utgångspunkt för naturturism. Hit ska man kunna komma för att hyra en kanot och paddla, eller påbörja sin vandring på Sevedeleden.

Hur tänker vi då använda de byggnader som finns? I skrivandes stund är våra planer följande. I mangårdsbyggnaden vill vi ha boende för turister under sommarhalvåret, i magasinet kommer det att vara antikaffär, i ladan planerar vi att öppna café. Ladan har kvar den gamla, unika stallinreningen och den vill vi naturligtvis behålla. Det lilla bostadshuset, även kallat Mjölnarbostaden tänker vi hyra ut till turister. Omsorgen om miljön ska genomsyra vår verksamhet och vi kommer att eftersträva lösningar som belastar miljön så lite som möjligt. Just nu funderar på olika lösningar när det gäller energi, vatten och avlopp.

Var ska vi själva bo då? Jo, vi hoppas kunna flytta hit en gammal timmerstomme, förslagsvis en gammal parstuga, och göra iordning till ett boende åt oss själva.

På gården har det tidigare funnits ett antal byggnader, som någon gång, och av någon anledning försvunnit. Det är den vänstra sidan av bruksgatan som blivit av med sina byggnader. Förr stod här uppifrån sett: pappersbruket, en smedja, en kvarn och ett hus för sprittillverkning. Där dessa byggnader stått återstår bara grunderna och det ser tomt ut. Vår förhoppning är att flytta hit gamla timmerstommar för att ersätta dessa byggnader. Det saknas även några uthus. På myren stod dessutom ett antal ängslador, varav en finns på hembygdsgården i Rumskulla.

ETT NYTT PAPPERSBRUK?

En dröm som vi har är att återuppbygga pappersbruket efter de ritningar som finns bevarade. Det är naturligtvis en omöjlighet att återställa pappersbruket som det en gång var, med alla inventarier. Men ett återuppbyggt pappersbruk kan åtminstone ge en bild av hur det kan ha varit, samt kunna fungera som museum för de inventarier som räddats undan branden. Museet skulle även kunna berätta om platsens historia genom de foton och den information som finns om handpapperstillverkningen och om livet i Ösjöfors. Här skulle det även finnas möjlighet att visa upp tillverkningsprocessen och låta besökare få prova på att tillverka sitt eget papper – precis som skedde då pappersbruket fortfarande fanns kvar och det bedrevs museiverksamhet i Tekniska museets regi. Det återstår att se om drömmen går att förverkliga.